

BIBLICKÉ IMPULZY máj 2023

Milí členovia a priaznivci biblického apoštolátu! Veľkonočný mesiac apríl sa pominul a my sme mali v ňom možnosť duchovne sa obohatiť a posilniť v našom poslaní. Veľkonočné tajomstvá mali v sebe a stále majú množstvo krásnych stimulov, ktoré nám pomáhajú stať sa veľkonočnými ľuďmi, to znamená ľuďmi veľkého duchovného nadšenia z Ježišovho zmŕtvychvstania. Táto vlastnosť je dnes na ľuďoch veľmi cenná.

Čím viac sa z nášho verejného života vytráca nádej a pocit zmysluplnosti, tým viac svet potrebuje naše svedectvo. Buďme si teda vedomí toho, že sme pre svet ako kresťania veľmi potrební. A my mu máme čo ponúknuť. Potrebné je však, aby sme boli presvedčení, že naša viera v Ježišovo zmŕtvychvstanie nie je hocičo! Je to poklad, ktorý nám daroval Ježiš a on nás posielal do sveta, v ktorom máme byť svetlom a soľou (porov. Mt 5,13.14). Samotné svetlo a chuť dá ľudskému životu vzkriesený Ježiš.

Správy a zaujímavosti z biblického sveta

Tesne pred Veľkou nocou sme na sekretariát KBD dostali veľkonočný pozdrav od diecézneho biskupa z Banskej Bystrice Mons. Mariána Chovanca. Pripísal nám aj ďakovnú vetu za Biblické impulzy: „...ďakujem Vám za materiál. Je hodnotný. Nech Vám to náš Pán stonásobne vynahradí. S pozdravom a požehnaním +Marián Chovanec.“ Otec biskup, ďakujeme za milé slová, sú pre nás povzbudením.

V roku 30-ročného jubilea existencie Katolíckeho biblického diela na Slovensku vás, milí členovia a priaznivci biblického apoštolátu, chceme informovať aj o doterajších projektoch za toto obdobie.

Zakladateľ KBD Mons. J. Maga v článku pre miestne noviny Chemosvit (č. 5/93) vo Svite v roku 1993 napísal: „Biblické dielo je dnes úloha a zajtra príležitosť.“¹ Ako sa táto úloha premenila v čin a aké sú jej využité či menej využité príležitosti od začiatku až doteraz?

V činnosti KBD by sme mohli identifikovať najskôr počiatočnú fázu jeho činnosti, v ktorej prevládali najmä vydavateľské a prednáškové aktivity jeho prvého riaditeľa Mons. Jána Magu a potom prof. Jozefa Leščinského. Mons. J. Maga v iných vydavateľstvách vydal pre KBD viaceré významné publikácie, ako napr.:

TRUTWIN, W. – MAGA, J. a spol.: *Otváral nám Písma*, Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišské Podhradie 1993

MAGA, J. a seminaristi: *Synopsa evanjeliových textov*, Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišské Podhradie 1993

¹ Historia domus KBD, s. 7.

Prvý riaditeľ KBD Mons. J. Maga vydal pre biblické dielo viaceré publikácie (Týždenník, B. Huhn – *Ježiš hovorí s ľuďmi...*), vydal ich v relatívne vysokých nákladoch a tieto knihy pomocou dobrovoľníčok Jarky a Anky Rišovej distribuoval do celého Slovenska. Formálne tam však pracoval sám. V tejto činnosti čiastočne pokračoval aj prof. Jozef Leščinský, ktorý počas svojho vedenia KBD vydal knihu Braulik, G. – Lohfink, N.: *Kde sú dnes proroci*, vyd. M. Vaška Prešov 1997. J. Leščinský mal zámer publikovať knihy v sérii s názvom Knižnica súčasnej teológie. Situácia potom nabrala iný kurz výmenou riaditeľov biblického diela vo Svite.

V apríli roku 1999 prišiel do vedenia KBD Anton Tyrol. S niektorými biblistami pripravili nový štatút KBD, ktorý počítal s vytvorením Rady KBD. Tento štatút odsúhlasila Konferencia biskupov Slovenska a jednotliví diecézni biskupi ihneď menovali po dvoch zástupcoch za každú diecézu, vrátane grécko-katolíckych diecéz a vojenského ordinariátu. KBD sa tak stala v plnom zmysle slova celoslovenskou inštitúciou a zaistila sa tak aj informovanosť a prísun návrhov z celého územia Slovenska. Rada KBD sa stretávala dvakrát ročne. Pozývaní boli aj ďalší biblisti a hostia, ktorí boli zainteresovaní na jednotlivých projektoch. Takmer na všetkých zasadnutiach Rady KBD sa vzorne zúčastňoval vojenský ordinár Mons. František Rábek, ktorý bol našim veľkým pomocníkom a neoficiálnym Bibel-Bischof, za čo si ozaj zaslúži veľký obdiv a našu vďačnosť.

Pracovali sme teda formou projektov s rôznou dĺžkou trvania. K najvýznamnejším projektom patria:

- *Sväté písmo pre každého*: Bol to 10-ročný projekt vydávania textov a komentárov k celému Svätému písmu. Projekt sa uskutočnil v rokoch 2001 – 2010, inicioval ho biskup František Rábek, vychádzal v spolupráci slovenských biblistov a slovenských saleziánov. Išlo o preklad z talianskeho *La Bibbia per la Famiglia*. KBD a Spoločnosť Don Bosco zaň dostalo cenu Fra Angelico (za rok 2010). S vďakou tu chcem spomenúť na krásnu spoluprácu s Evkou Sitárovou a jej synom Rasťom ako aj s donom Petrom Bučánym.
- *Knižné publikácie*: Od začiatku až do roku 2011 sme na KBD vydali okolo 50 publikácií, za ďalších riaditeľov táto činnosť pokračovala.
- Jeden z najvydarenejších a zrejme najúčinnejších projektov bol *Kurz lektorov*. Bol to jednodňový kurz, ktorý sme začali v roku 2007 a ku ktorému od roku 2010 pribudol aj druhý stupeň. Zvyčajne sme tzv. „dvojku“ kurzu organizovali s odstupom niekoľkých rokov. Kurzy sa konali vždy na základe pozvania jednotlivých dekanov alebo farárov po celom Slovensku. Začali sme s tým vo Svite, v septembri (1.-2. IX. 2007) bol prvý takýto kurz. Pre tieto kurzy bol vydaný zborník s názvom *Kurz lektorov a žalmistov. Manuál pre duchovnú a odbornú formáciu*.² Pre druhý stupeň kurzu lektorov bol publikovaný zborník s názvom *Služba lektora. Manuál pre duchovnú a odbornú formáciu*.³ Kurzy mali pevnú štruktúru prednášok: liturgická, technická, biblická a spirituálna formácia. Celkove sme absolvovali niekoľko desiatok kurzov po celom Slovensku od Bratislavy až po Košice a Humenné a máme na ne krásne

² TYROL, A. (zost.): *Kurz lektorov a žalmistov. Manuál pre duchovnú a odbornú formáciu*, KBD Svit 2007.

³ TYROL, A. (zost.): *Služba lektora. Manuál pre duchovnú a odbornú formáciu*, KBD Svit 2010.

spomienky. Veľmi sme sa potešili, keď pápež Benedikt XVI. publikoval v roku 2007 posynodálnu exhortáciu *Sacramentum caritatis* a v nej žiadal dobrú prípravu lektorov (bod 45).⁴ Túto požiadavku konkretizoval v roku 2010, v ďalšej exhortácii *Verbum Domini*, kde už v bode 58 hovorí o biblickej, liturgickej a technickej formácii lektorov.⁵ Pre tento projekt sme mali vytvorený tím, v ktorom sa postupne vystriedali: doc. Evka Žilineková, Sr. dr. Gabriela Šarníková, dr. Silvia Kaščáková, L. Pavlíková, opát Martin Štrbák, dr. Pavol Zvara, dr. Radomír Bodziony, prof. František Trstenský a pracovníčky KBD Jarmila a Anna Rišové.

- Z ďalších projektov sa chcem ešte zastaviť pri jednom, ktorý niesol názov *Biblické postavy*. Tento projekt sme „dostali“ z českého biblického diela. Najskôr sme tam na kurz vyslali dve naše dobrovoľníčky Janku Glončakovú a Gitku Drbjakovú, ktoré sa potom stali našimi spolupracovníčkami a vedúcimi kurzov. Usporiadali sme viac ako 20 takýchto kurzov, boli sme s nimi na rôznych miestach Slovenska a raz aj na Ukrajine, čo bol veľký zážitok. Kurzy boli vždy spojené s katechézou a boli veľmi obľúbené najmä medzi rehoľníkmi a katechétkami.

Ostatné projekty už len vymenujem: *Ako čítať Sväté písmo* (prednášky vo farnostiach počas Svätopavlovského jubilea r. 2009), *Biblická nedeľa*, *Komentáre k nedeľným čítaniam*, *Putovná výstava Svätá zem*, *Chod'te a hlásajte* (je to projekt technického a teologického výkladu nedeľných čítaní; Rádio Lumen ho vysiela dodnes), *Detské tábory*, *Biblické krúžky*, *Ekumenická spolupráca s nekatolíckymi biblickými inštitúciami v SR*, *biblické konferencie a iné*.

Po roku 2011 bola činnosť KBD charakteristická určitými dôrazmi, ktoré do tejto inštitúcie priniesli jej noví riaditelia: Dr. Peter Nákačka, Sr. Fides Strenková a Dr. Anton Ziolkovský. Boli to hlavne publikačné a prednáškové aktivity. Konkrétne treba spomenúť rozšírenie publikačných aktivít okrem kníh aj na rôzne zábavno-počné produkty najmä pre deti, ako napr. hra „Hrdinovia Biblie“, Puzzle „Blahoslavení ste...“ alebo hlavolam „Biblický štvorec“. V ostatných rokoch pribudli aj viaceré knižné publikácie, o ktorých stále informuje stránka www.kbd.sk/publikacie.

Zo svetových správ sme sa dozvedeli, že v apríli 2023 bolo na Cypre veľké sympóziu s názvom „Zakorenení v nádeji“. Sympóziu bolo venované spomienke na 10. výročie vydania pápežského posynodálneho dokumentu *Ecclesia in Medio Oriente*. Na konferencii sa zúčastnili mnohí predstavitelia tamojších katolíckych cirkví a spoločne uvažovali jednak nad textom tohto dokumentu a jednak nad vyhliadkami ohlasovania evanjelia do budúcnosti. Tamojší kresťania sú si vedomí dôležitosti a významu kresťanstva na tomto ostrove, ktorý poznačili také osobnosti, ako Barnabáš, apoštol Pavol, Lazár z Betánie a mnohí iní. Ostrov navštívil pápež Benedikt XVI. v roku 2010 a pápež František v roku 2021. Na konferencii sa zúčastnilo okolo 250 ľudí, medzi nimi viacerí patriarchovia okolitých katolíckych cirkví, mnohí biskupi, kňazi, rehoľníci, aj laici. Je sympatické na týchto kresťanoch, že sa zamýšľajú

⁴ Porov. https://www.kbs.sk/documents/pdf/b16/sacr_caritatis.pdf. 10.5. 2018.

⁵ BENEDIKT XVI.: *Verbum Domini. Posynodálna apoštolská exhortácia pápeža Benedikta XVI. o Božom slove v živote a poslaní Cirkvi*, SSV Trnava 2011.

nad svojím poslaním vo svojom prostredí. Sú nám vzorom, ktorý by sme mali mať odvahu nasledovať aj v našich krajoch.

Koncom marca 2023 sa v Jordánsku a v Libanone uskutočnili organové koncerty s názvom „Terra Santa Organ Festival“. Organizovala ich Kustódia Svätej zeme. Vystúpenia jednotlivých hudobníkov a spevokolov z celého sveta boli pekne skombinované s vybranými pasážami amerického filmu Kráľ kráľov z roku 1927. Koncerty sa konali v katolíckych chrámoch, prístup na ne mal však ktokoľvek, kto mal záujem o tento typ hudobného a sakrálneho umenia. Festival mal teda aj ekumenický charakter.

Počas niekoľkých aprílových dní sa uskutočnila púť mladých ľudí z Talianska do Svätej zeme. Mladí františkáni z Jeruzalema im pripravili pekný program, počas ktorého mohli skúsiť život v púšti, navštíviť a kontemplovať niektoré miesta späté s účinkovaním Ježiša Krista. Bola to pre nich hlboká skúsenosť, v ktorej sa nechali osloviť Božím slovom a podmienkami života na týchto miestach, čím sa im Božie zjavenie v Písme stalo oveľa bližším.

Z domácich udalostí dávame do pozornosti našich členov a priaznivcov, že v dňoch od nedele 30. apríla do štvrtka 4. mája 2023 v synagóge na Pánskej ulici v Ružomberku prebieha séria prednášok na tému „Biblia: Kniha kníh a jej príbeh v ...“. Témy prednášok sa týkajú miesta Písma v živote kresťana. Prednášajúci sa venujú témam prekladov Písma v minulosti aj v prítomnosti. Sprievodný program ponúka výstavu rozličných biblických artefaktov. Na programe sa spolupodieľa vedenie mesta Ružomberok, katolícky farský úrad a ďalšie cirkvi, ktoré v Ružomberku a na okolí pôsobia.

Dňa 13. mája 2023 bude vo farnosti Fričovce prebiehať kurz lektorov II. Prednášať budú spolupracovníci Katolíckeho biblického diela a zúčastniť sa môžu záujemci z miestnej farnosti aj z okolia. Odporúčame prihlásiť sa vopred na farskom úrade (fricovce@abuke.sk).

Biblické prístupy

V doterajších vydaniach Biblických impulzov (celkove už boli tri čísla) sme sa zaoberali otázkami inšpirácie, kontextu a limitáciou biblických textov. Sú to všetko jednoduché podmienky na to, aby sme mohli Písmo čítať s porozumením a mali z jeho čítania duchovný úžitok. V našej snahe o dobré porozumenie úryvkov Svätého písma možno urobiť ďalší krok, a to povedať si niečo o obsahovom členení textu.

Obsahové členenie textu je veľmi dôležitou súčasťou sledovania myslenia inšpirovaného svätopisca. Biblické texty sú už pomocou nadpisov rozčlenené na ucelené úryvky, ale nie vždy je toto členenie vzhľadom na všeobecné biblické kritériá správne. O tom už bola reč v minulých impulzoch, napr. v téme o limitácii úryvkov. Lenže aj dobre limitovaný úryvok má svoje členenie jednotlivých myšlienok. A tie musíme „stopovať“, čiže hľadať ich a identifikovať. Tak sa dostávame do myslenia inšpirovaného autora, ktorý ten text zapísal.

Napríklad evanjelium o emauzských učeníkoch je limitované na Lk 24,13-35. Je dobré, ak si tento dlhý úryvok rozčleníme na menšie jednotky. Vydanie Písma SSV 1996 má iba dva odseky (verše 13-24.25-35). Botekov preklad Jeruzalemskej Biblie z roku 2013 ich má až päť: verše 13-17.18-24.25-27.28-32.33-35. To je pre nás veľká pomôcka, ktorá nám pomáha identifikovať v texte tzv. malé literárne jednotky. Tie sa dajú aj pomenovať, napr. úvodná scéna (verše 13-17), bolesť učeníkov (18-24), Ježišova výčitka a katechéza (25-27), pozvanie

a spoznanie Ježiša (28-32), svedectvo učeníkov (33-35). Takto rozčlenený text nám pomáha lepšie sa vžiť do deja, a tak ho aj lepšie porozumieť.

Recenzie kníh s biblickou tematikou

V deň zverejnenia Biblických impulzov máj/2023, teda 1. mája 2023 mal ich autor, prof. A. Tyrol v Ružomberku prednášku v rámci projektu Biblia: Kniha kníh a jej príbeh. Prednáška mala názov „Andrej Hlinka a jeho preklad Bible“. Stručný obsah prednášky prinášame na nasledujúcich riadkoch.

Pápežský prelát Mons. Andrej Hlinka bol za svoju verejnú činnosť viackrát súdený a bol dokonca aj vo väzení. Najznámejšie jeho väznenie bolo v čase od 30.11. 1907 do 10.2. 1910. Tento čas prežil vo väznici v maďarskom meste Segedín. A. Hlinka poslal odtiaľ dňa 18. septembra 1908 list do Spolku sv. Vojtecha v Trnave, v ktorom sa pýta, ako ďaleko už došiel preklad kníh Svätého písma do slovenčiny. Prihlásil sa do tohto projektu, a to bez nároku na odmenu. Z Trnavy dostal poverenie, aby sa ujal prác na preklade Starého zákona, a to aj s pomocou ďalších kňazov, ktorých si mal pohľadať sám. A. Hlinka oslovil piatich kňazov Spišskej diecézy, ktorí boli ochotní pracovať na preklade. Boli to: Ján Vojtaššák, Ignác Kojda, Ján Dorník, Štefan Kofrit a Viktor Milan. Títo mali preložiť Mojžišove knihy a Knihu Jozue. Ostatné starozákonné knihy preložil Hlinka sám a bolo ich celkove 40, čo je úctyhodný výkon! Uvedení kňazi spolu s A. Hlinkom pracovali tak horlivo, že v roku 1912 bol preklad pripravený do tlače.

Po korektorských úpravách sa dielo skutočne začalo tlačiť. Prvý diel vyšiel v roku 1913 a posledný, desiaty zväzok v roku 1926. Toto vydanie Písma vychádzalo po častiach ako podielové knihy riadnych členov Spolku sv. Vojtecha v Trnave.

Preklad Svätého písma z rokov 1913 – 1926 treba obdivovať hlavne z dôvodu jeho kvality a taktiež z dôvodu pružnosti, s ktorou túto úlohu naši kňazi hravo zvládli. Tento druhý dôvod vystupuje do popredia ešte viac vtedy, keď si vezmeme do úvahy kurióznu situáciu pápežského preláta Andreja Hlinku, totiž jeho väzenie, a rovnako aj podmienky Prvej svetovej vojny, ktorá v tých časoch zmietala Európou. Preklad Svätého písma pod vedením A. Hlinku (SZ) a J. Donovala (NZ) ako hlavných prekladateľov vstúpil do dejín vydání Svätého písma okrem iného aj tým, že to bol prvý slovenský preklad Písma, ktorý bol rozšírený medzi široké vrstvy nášho ľudu.

Kontakty a konzultácie s členmi KBD

Za ostatný mesiac sme do sídla Katolíckeho biblického diela v Ružomberku nedostali od vás žiadnu otázku, preto si pomôžeme otázkou, ktorú možno u čitateľov Písma hlavne v tomto veľkonočnom čase predpokladať. Otázka môže mať napríklad takúto formuláciu: Ako máme rozumieť takým veľkonočným textom v Písme, ktoré hovoria napríklad o tom, že Pán Ježiš sa zjavil svedkom zmŕtvychvstania, ako boli ženy alebo apoštoli, že prešiel cez zatvorené dvere, a pritom si pýtal jest'... Alebo: zhováral sa s Máriou Magdalénou, ale ona ho nepoznala? To isté aj emauzskí učeníci... Ako sa to dá pochopiť, či vysvetliť?

Sú to naozaj ťažké otázky a odpovedať na ne možno v niekoľkých bodoch:

1. Veľkonočným textom rozumieme najmenej zo všetkých textov. Dôvodom tohto tvrdenia je fakt, že vo veľkonočných textoch ide o ešte len tvoriacu sa teológiu. Veľkonočné texty sú svojím spôsobom najstaršie zápisy udalostí súvisiacich so životom a účinkovaním

Ježiša Krista. V atmosfére Veľkej noci sa tvorili prvé vyznania viery (Lk 24,34), prvé formulácie o Ježišom vzkriesení/zmŕtvychvstaní, o jeho ustanovení za Pána aj Mesiáša (Sk 2,36), o prosbách, aby Boh poslal Ježiša a prišli časy osvietenia... (Sk 3,20). Tieto a podobné formulácie sú niekedy dosť nejasné a je v nich vidieť ešte len tvoriacu sa terminológiu vo veci teológie o tajomstve vykúpenia.

2. Musíme sa naučiť rozlišovať medzi tým, čo svätopisci uvádzajú ako objektívne veľkonočné fakty a medzi tým, čo uvádzajú ako svoju teológiu. Vo veľkonočných textoch sú niekedy uvádzané také prvky, ktoré v nás vyvolávajú otázky. Napr. Ako je to možné, že Ježiš prešiel cez zatvorené dvere, a pritom ukázal apoštolom svoje oslávené rany a Tomášovi kázal vložiť svoje prsty a ruku do týchto rán (Jn 20,27) alebo si pýtal jest' (Lk 24,41-43)? V posudzovaní týchto detailov musíme byť veľmi opatrní. Niektoré prvky možno považovať za reálne, niektoré však treba „umiestniť“ medzi nástroje stojace v službe vyjadrenia reality Ježišovho vzkriesenia.

3. Dôvodom nejasností je nový svet, do ktorého vstúpil Ježiš Kristus. Svedkovia Ježišovho zmŕtvychvstania sa vo veľkonočných udalostiach konfrontujú s úplne novým svetom, dovtedy neslýchaným ani netušeným. Každý z týchto svedkov, či muž, či žena spočiatku apriórne odmietajú správy o zmŕtvychvstaní ako nemožné. Ale Pán Ježiš svojím zmŕtvychvstaním otvára ľuďom celkom nový horizont svojej existencie a v spomenutých svedkoch to vyvoláva radosť a úžas. V dôsledku tejto skúsenosti sú ochotní ísť do noci, len aby sa podelili s touto správou (emauzskí učeníci; Lk 24,33), v Jeruzaleme nachádzajú zhromaždených apoštolov a vzájomne sa informujú o tom, čo zažili...

Všetky tieto paradoxy, aj keď ich v prirodzenom poriadku nevieme celkom jasne vysvetliť, nám poskytujú pádny argument za svoju pravdivosť a uisťujú nás o úprimnosti a poctivosti opisu týchto faktov a dávajú tak záruku autenticity.

Pripravil: **Mons. Anton Tyrol**